

AMERSFOORT EN OMSTREKEN

Uitgave van de Nederlandse Genealogische Vereniging Afdeling Amersfoort en Omstreken
Jaargang 7 januari 1998 Nummer 1

Ontginningsgeschiedenis van Eemland

Samenvatting van de voordracht van 22 oktober 1997 door de heer G. Hilhorst

Prof. Dr. C. Dekker, die deze voordracht zou houden, was om gezondheidsredenen verhinderd. De heer G. Hilhorst, voorzitter van de historische kring Hoogland, werd bereid gevonden de taak van prof. Dekker over te nemen. De heer Hilhorst heeft altijd een boerderij gehad in Oud-Hoogland, doch zijn bedrijf moest wijken voor de uitbreiding van Amersfoort. Omdat hij zijn leven lang in Hoogland heeft gewoond en zich als hobby in de geschiedenis van Hoogland heeft verdiept was hij een zeer goede vervanger voor prof. Dekker. Spreker wees erop dat bij het ontstaan van dorpen en steden altijd een natuurlijk element een rol speelt. Er ontstaat geen vissersdorp zonder zee, geen handelsplaats zonder een rivier of grote wegen en geen boerendorp zonder landbouwgrond. Zo'n dorp is Hoogland.

Hoogland onderscheidt zich van de dorpen in de omgeving, zoals Soest, Maarn, Doorn, enz., doordat het niet over een gemeenschappelijke eng beschikt. De boerderijen in Hoogland hadden allemaal een eigen stuk grond op de eng en lagen dan ook verspreid langs de onderzijde van de dekzandrug, die zich uitstrekt van Hoevelaken tot de Eem.

Omdat iedere boer zelfstandig grond ging ontginnen was men bang dat het teveel kappen van bomen op den duur nadelig zou zijn voor het gebied. Er werd daarom al heel vroeg een maalschap opgericht om o.a. het kappen van bomen te controleren. De gerechtigden van de boerderijen waren allen in dit maalschap vertegenwoordigd. Het maalschap bestaat nog, doch houdt zich thans bezig met vele andere taken.

Al spoedig was er te weinig grond in Oud-Hoogland beschikbaar en zocht men mogelijke uitbreidingen. Uitvoerig ging de spreker in op deze uitbreidingen. Het eerste was Calveen aan de beurt, later kwamen Duist, Zeldert, Zevenhuizen, de Slaag, enz.. Lezers die bekend zijn in Amersfoort, zullen deze namen herkennen, omdat ze nog steeds in de stad voortleven als namen van wegen, enz. Bij al deze uitbreidingen speelde steeds de afwatering een belangrijke rol. Daar zijn heel wat ruzies over ontstaan. Ook over het eigendomsrecht van de gronden is voortdurend getwist. Vanaf Karel de Grote tot omstreeks 1700 wisselden de gronden regelmatig van eigenaar. Met name de St. Paulusabdij speelde hierin een belangwekkende rol. Tenslotte gingen de Staten van Utrecht in ca 1700 over tot de verkoop van de bezittingen.

Tot de kopers behoorden o.a. de Amersfoortse burgemeesterszoon Jan Frederik Teckman en misschien wel de bekendste: Mr. Adriaan Wittert (van Hoogland). Deze laatste familie bleef "Heer van Hoogland" tot 1810. In dat jaar komt de gemeente Hoogland tot stand.

Een veel gestelde vraag is: "Hoe oud is Hoogland?" Deze vraag is niet te beantwoorden.

Hoogland was eigenlijk helemaal geen dorp. Er was geen kasteel van betekenis, geen kerk en er was dus ook geen brink. In oude akten wordt dan ook altijd gesproken over iets dat gelegen is op 't Hogeland. Er is in het verleden ook nooit echt strijd gevoerd om het bezit van Hoogland. Het ligt niet aan belangrijke wegen of vaarwateren. Het zijn echt de boeren die Hoogland hebben ontwikkeld.

Kerkelijk behoorde Hoogland tot aan de reformatie onder de parochie van Leusden. Een kleine kapel, die zich op het landgoed Coelhorst bevond, diende als kerkje. Het werd bezocht door rondreizende pastoors. Ook na sluiting van de rooms-katholieke kerken in 1581 bleef de situatie ongewijzigd. Het bestaan van de kapel en het bezoek van paters werden oogluikend toegestaan. In 1898 werd op de Langenoord de eerste kerk gebouwd. Na enkele verbouwingen in 1770 en in 1841 is de kerk in 1883 naar haar huidige plaats verplaatst. De hervormde kerk aan Den Ham is van 1843.

De heer Hilhorst verbaasde zijn gehoor door zijn zeer grote kennis van het gebied. Er werden veel vragen op hem afgevuurd, waaruit de grote belangstelling voor dit onderwerp mocht blijken.

Naamrecht in beweging

Samenvatting van de lezing van 20 november 1997 door de heer W.D. Zondag

Bij het begin van zijn lezing gaf de heer Zondag aan dat als men vragen had, men hem zonder bezwaar mocht interrumpen. Dat heeft hij geweten. Er waren zoveel vragen dat het nodig was zijn lezing enigszins in te korten. De grote belangstelling voor het onderwerp moge hieruit blijken.

Het was interessant om de jaartallen die op de burgerlijke stand betrekking hebben, nog eens op een rijtje te zien. De belangrijkste zijn: 1811 de invoering van de burgerlijke stand door de inlijving bij Frankrijk en de handhaving daarvan na 1813. In 1901 werd de leeftijd waarop men meerderjarig werd verlaagd van 23 naar 21 jaar; in 1985 werd dat 18 jaar.

De mondelinge afkondiging op zondag van een huwelijk werd afgeschaft in 1913, in 1987 werd de afkondiging helemaal afgeschaft. Sinds 1934 zijn er geen twee getuigen meer nodig bij een

geboorteaangifte. In 1970 werd de verplichting afgeschaft dat men tot de leeftijd van 30 jaar toestemming nodig had om te mogen trouwen. En in 1971 ten slotte werd het echtscheidingsrecht gewijzigd. De z.g. "grote leugen" werd overbodig. Er is sindsdien nog maar een reden voor echtscheiding n.l. duurzame ontwrichting van het huwelijk.

Spreker liet vele geboorteakten uit de jaren 1811 tot heden zien, waaruit men kon zien hoe deze akten in de loop der jaren werden gewijzigd. In de huidige akten worden geen beroepen en geen adressen meer genoemd. Wel vindt men er de geboorteplaats en geboortedatum van de ouders. Vanaf 1 januari 1997 zijn de akten in Friesland tweetalig. Momenteel is het zo dat een wettig, gewettigd of geadopteerd kind de naam van de vader krijgt en een niet erkend kind de naam van de moeder.

Een naam kan gewijzigd worden als de naam bespottelijk of onwelvoeglijk is, als de naam uitsterft of als de naam zeer veel voorkomt. Hiertoe is een verzoekschrift aan de Koningin nodig. De kosten bedragen f 500,-. Op 1 januari 1998 gaat een en ander veranderen. De ouders kunnen bij de geboorte van hun eerste kind kiezen welke achternaam zij het kind willen geven, die van de vader of die van de moeder. Indien zij voor de achternaam van de moeder kiezen dienen de ouders samen aangifte te doen. Omdat aangifte moet geschieden binnen 3 dagen kan dat natuurlijk voor problemen zorgen. Daarom is het beter om in dat geval de keuze al kenbaar te maken tijdens de zwangerschap. Is de keuze eenmaal gemaakt dan geldt deze voor alle kinderen die uit dit huwelijk geboren worden. Een kind dat meerderjarig wordt, heeft éénmaal de mogelijkheid om de naamskeuze van de ouders te herzien.

Het is uiteraard verboden om zomaar de naam van een ander te gebruiken. Een uitzondering is het gebruik van de naam van de partner. Echtgenoten mogen elkaars naam gebruiken. Nadrukkelijk zij er op gewezen dat het hier gaat om gebruik van de achternaam in het dagelijks verkeer. De achternaam, zoals opgegeven bij de geboorteaangifte, blijft te allen tijde de officiële naam. De keuze van een voornaam is in Nederland vrij. De spreker gaf een aantal voorbeelden van de problemen waarmee men met mensen van een andere nationaliteit te maken kan krijgen. De hoofdregel is dat het nationale naamrecht van betrokkene wordt gevolgd.

Is de nationaliteit onbekend of aan twijfel onderhevig (vluchtelingen) dan wordt het Nederlandse naamrecht toegepast.

Tot slot van zijn lezing ging spreker nog even in op het feit dat m.i.v. 1 januari 1998 het geregistreerd partnerschap wordt ingevoerd, dat dan - net als het huwelijk - een wettelijk geregelde en erkende samenlevingsvorm is. Er is voor de wet vrijwel geen verschil tussen een huwelijk en een geregistreerd partnerschap. Op een enkele uitzondering (vooral met betrekking tot kinderen) wordt hier niet verder ingegaan.

De heer Zondag is hoofd van de Burgerlijke Stand van de gemeente Baarn. Hij vervult deze taak met veel enthousiasme¹ een enthousiasme dat hij wist over te brengen op zijn gehoor. Een bijzonder boeiende avond die door de aanwezigen zeer werd gewaardeerd.

Genealogie en streekgeschiedenis

Verslag van de voordracht op 15 december 1997 door de heer M. IJzerman

Het gebeurt niet vaak dat de zaal te klein is om het grote aantal toehoorders te bevatten. Maar 15 december was dat bijna het geval.

Een beeldverhaal als lezing. Zo is in het kort de lezing te typeren die door de heer IJzerman werd gehouden. 350 Dia's op twee schermen met vier projectoren gaven een heldere kijk op de manier waarop je meer kunt maken van je genealogie. Dat de streekgeschiedenis daarbij een belangrijke bron vormt, zal niemand meer ontkennen die deze avond heeft bijgewoond.

Voor de pauze vertelde spreker over het genealogisch onderzoek naar zijn voorouders. Hij was daarbij zeer grondig nagegaan waar de naam IJzerman allemaal voorkwam en hoe die mogelijk was ontstaan. Hij toonde veel dia's van gevelstenen, naamborden enz. waarop zijn naam vermeld stond.

Het aantal bronnen dat spreker had geraadpleegd is enorm. En hij had ze niet alleen geraadpleegd maar vele ervan ook bewerkt en in een boekwerk samengesteld.

En passant ging hij wat dieper in op de wijze waarop hijzelf zijn publicaties inbond; de zelf te maken hulpmiddelen hiervoor konden in de pauze bezichtigd worden. Ook de vele boekwerken die hij had vervaardigd trokken in de pauze veel belangstelling.

Na de pauze ging spreker dieper in op de mogelijkheden om onderzoek te verrichten naar de geschiedenis van een bepaalde streek. Hij gaf een zeer uitgebreid overzicht van de literatuur die over dit onderwerp bestaat.

Een uitgebreide lijst zal op de volgende bijeenkomst voor iedereen beschikbaar zijn.

Het was een avond die zowel voor beginners als voor gevorderden bijzonder leerzaam was en ongetwijfeld waren er onder de toehoorders mensen die bij hun onderzoek naar het verleden in de praktijk gebruik zullen gaan maken van wat hun op deze avond werd voorgehouden.

En dat is een groot compliment voor de spreker.

Het project "Registre Civique"

De afdeling Computergenealogie wil komen tot een unieke uitgave van een CD-rom, waarop alle Registres Civique, die in Nederland bestaan, voorkomen. Dit totale bestand kan een hulpmiddel zijn voor vele genealogen bij hun onderzoek.

Wat is een "Registre Civique"?

De Registres Civique werden in de tijd van Napoleon per kanton samengesteld en bestaan uit lijsten van weerbare mannen van omstreeks 21 jaar, die in een bepaalde plaats woonachtig waren. De Registres Civique werden samengesteld in de periode 1795 tot 1804 en geven een goed overzicht van de volwassen mannelijke bevolking van Nederland in die tijd.

Daar de Burgerlijke Stand pas begint in 1811 kunnen deze registers gezien worden als een voorloper, waaruit veel belangrijke gegevens voor genealogisch onderzoek gehaald kunnen worden. Meestal werden in het Registre Civique de geboortedatum, geboorteplaats en de woonplaats, leeftijd en beroep vermeld.

Niet alle Registres Civique blijken qua samenstelling identiek te zijn. Het is ook mogelijk dat kleinere plaatsen of buurtschappen in een Registre Civique samengevoegd zijn, bovendien kunnen sommige registers opgetekend zijn in de Franse taal.

De samenstelling en de opdracht tot het registreren van deze gegevens werden in de Napoleontische tijd vastgelegd in de wet.

Werkwijze project "Registre Civique"

Alle afdelingen ontvangen een pakket met daarin het invoerprogramma voor de Registres Civique en waaraan een voorbeeld van een Registre Civique is toegevoegd. Het programma wordt gratis ter beschikking gesteld aan alle afdelingen.

De gegevens, die ingevoerd moeten worden, zijn over het algemeen aanwezig in de Rijksarchieven in de verschillende provincies. Het komt ook voor dat deze Registres Civique zich nog bevinden in de gemeentelijke archieven. De afdeling Computergenealogie zal - waar nodig - bemiddelen bij de archieven voor het verkrijgen van de gewenste gegevens. Gelukkig hebben de meeste afdelingen zeer goede relaties met de in hun afdeling aanwezige archieven. Deze contacten zullen zeker bijdragen tot de realisatie van het project.

Nadat de gegevens van een plaats zijn ingevoerd, worden ze opgestuurd naar de afdeling Computergenealogie, opdat ze kunnen worden toegevoegd aan het centrale bestand. Eens per kwartaal wordt men op de hoogte gebracht van de vorderingen van het project.

Om dubbel werk te voorkomen wordt van de afdelingen gevraagd te melden welke plaatsen in behandeling zijn. Per afdeling zal iemand dit project coördineren. De totale coördinatie zal plaatsvinden vanuit de afdeling Computergenealogie, waar men ook terecht kan met alle vragen omtrent dit project. Omdat dit een project is van alle afdelingen van de NGV gezamenlijk, zullen de afdelingen ook profijt hebben van het werk dat zijzelf doen.

De uitgave van de CD-rom wordt gefinancierd door de afdeling Computergenealogie. Alle afdelingen, die meewerken, krijgen na realisatie van het project 20 gratis CD-roms voor hun afdeling. De verkoop van de CD-roms vindt plaats via de afdelingen, zodat ook een deel van de verkoopinkomsten ten gunste van de afdelingen kan komen.

Er wordt naar gestreefd dit project voor het einde van 1998 af te ronden. Vele handen maken immers een dergelijk project realiseerbaar.

Voor onze afdeling zal voorlopig als coördinator optreden:

Dhr. H. Bousema, Pastoorakker 18, 3871 MP Hoevelaken, tel. 033-2537719.

Een Engelse koopman

"Den 12den heeft een engelsman (die in de voorgaande oorlog zijn arm was afgeschoten en nu met einige koopmanschap en bedelende 't land doorreist, naadat zijn vrou 's avonts van te vooren den 10den heyr was gekoomen, en gisteren bevallen) versogt en verkregeen ook beantwoordt de doop van een dogtertien, twelk Maria is genaamt, seggende de vader zijn naam te zijn Samuel Wreith en de naam des moeders Elsie Berents van 't Paderbornje"

(uit DTB Appingedam 12-10-1710)

Het gemeentearchief van Soest

Op 4 november jl. was het een beetje feest in Soest. Op die dag werd in het bijzijn van een aantal genodigden - w.o. onze waarnemend voorzitter - door de gemeentearchivaris aan de burgemeester de inventaris van het archief van Soest over de jaren 1811 tot 1928 aangeboden. De heer Reichgelt die drie dagen per week in Soest werkzaam is als archivaris had, naast zijn andere werkzaamheden, aan deze inventaris maar liefst 6 jaren besteed. Het is een heel mooie en nuttige uitgave geworden.

Natuurlijk is het archief over de jaren 1811 tot 1928 allang openbaar, maar het zal duidelijk zijn dat men aan openbaarheid weinig heeft als die niet samengaat met een goede toegankelijkheid. De jaren vóór 1811 waren al lang geleden bewerkt (in 1893) door Fruin, de bewerking van de jaren na 1928 komt nu aan de beurt.

De gebeurtenis op 4 november is de aanleiding om eens wat meer aandacht te besteden aan het archief van Soest. De opmerkingen hierover zijn voor een groot deel ook van toepassing op de archieven van andere kleine gemeenten. Wij genealogen zijn maar al te snel geneigd ons onderzoek te verrichten in de Rijksarchieven en in de archieven van grote gemeenten.

Natuurlijk is het zo dat in de Rijksarchieven zeer veel te vinden is over de kleinere gemeenten. Voor DTB-gegevens bijvoorbeeld is het Rijksarchief meestal de enige bron.

Maar het is goed eens de aandacht te vestigen op wat er in een archief van een kleine gemeente te vinden is. Soms is dat rechtstreeks een gegeven dat men nodig heeft ter completering van een kwartierstaat, in vele gevallen is het een interessant gegeven dat meer jeu aan het onderzoek geeft. "Het vlees om de botten" zoals men dat zo treffend noemt.

In Soest treffen wij de gegevens van de Burgerlijke Stand vanaf 1811 en de gegevens van het Bevolkingsregister aan. Daarnaast kunnen de registers betreffende het haardstedengeld en de verpondingscohiers interessante gegevens bevatten.

Er zijn inwonerslijsten van 1795, 1788, 1799 en 1892 die echter alleen de huisgezinnen noemen, maar ook een inwonerslijst van 1813 waarin ook vrouw en kinderen, alsmede leeftijden en beroepen worden vermeld. De militieregisters uit de Franse tijd, een alfabetische lijst met o.a. de namen van de ouders, de akten van indemniteit, gezinskaarten van 1915 tot 1940, het wordt langzamerhand te veel om op te noemen. Zelfs schaapherderscohiere ontbreken niet.

Het zal u duidelijk zijn dat het in veel gevallen best de moeite waard is om het archief van een kleine gemeente eens te bezoeken. Vrijwel altijd moet u wel vooraf een afspraak maken.

U zult er meestal een veel persoonlijker benadering vinden dan in een Rijksarchief.

De gemeentearchivaris van Soest, de heer A.F.M. Reichgelt zal u - na afspraak - gaarne ontvangen. Hij is van woensdag tot en met vrijdag bereikbaar in het gemeentehuis te Soest.

J.J. van Dort

KWARTIERSTATENBOEK HERLEVEN D VERLEDEN II

Kwartierstaat Van de Klashorst

Het kwartierstatenboek Herlevend Verleden II telt 28 kwartierstaten *). Sommige kwartierstaten nemen twee tot drie pagina's in beslag, andere hebben veel meer ruimte nodig. Dat is soms het gevolg van de keuze van de kwartierdrager. Het maakt immers een groot verschil uit, als je een kartierstaat begint met je kleinzoon die geboren is in 1995, of met je grootmoeder die geboren werd in 1853.

Een heel erg mooie kwartierstaat in Herlevend Verleden II is die van Alijda van de Klashorst (generatie 1), geboren in Amersfoort op 7 oktober 1898, bijna honderd jaar geleden dus. Zij trouwde met Aart Mosterd, een zoon van de broodbakker en stichter van de Amersfoortse Broodfabriek Teunis Mosterd.

De kwartierstaat, die 10 pagina's telt, gaat terug tot generatie XVIII, waarin o.a. sprake is van Jacob Nenninck, Heer van Voorbroeck, schepen van Amersfoort van 1405-1409, Maarschalk van Amersfoort en Eemland. De naam Van de Klashorst duikt voor het eerst op in Generatie VII (kwartier 64) met Splinter van de Klashorst, ged. Amersfoort 7-12-1710, als zoon van Wouterus Splinters en Jannetje Hendriks. Wouterus was een zoon van Splinter Ariens (Bleijcker) en Geurtje Wouters van Glashorst. Splinter kreeg dus zijn achternaam van zijn moeder!

Zeer correct is de toelichting bij Splinter Ariens, dat hij mogelijk op 13-12-1881 gedoopt is als zoon van Adriaan Splinters Kamers (Kamerbeek) en Adriana N.N. Iets wat aannemelijk is, maar nog niet bewezen, kan je dus als veronderstelling toch wel opnemen in je kwartierstaat, onder voorwaarde, dat het nadrukkelijk vermeld wordt. Deze kwartierstaat Van de Klashorst bevat zeer veel kwartieren uit de provincie Utrecht en de stad Amersfoort.

*) Naast 28 kwartierstaten bevat het boek ook aanvullingen en correcties op de kwartierstaat Francken die gepubliceerd is in "Herlevend Verleden 1"(1990)

STAMREEKS DE BEER

- I. Jacob Claesen, geboren te Bussum ca. 1610, overleden aldaar 2-7-1673, trouwt Ebbetje Elbertsen, overleden te Bussum 5-12-1672
- II. Claes Japixsen geboren te Bussum ca. 1840, overleden aldaar 4-12-1718, trouwt (1) Elbertje Elbers, overleden te Bussum 14-9-1684
trouwt (2) te Naarden 1-11-1685 Matte Jans Spelt, overleden te Bussum 3-3-1707.
trouwt (3) Maria Hendriks, overleden te Bussum 21-6-1724
- III. Rijck Claessen de Beer, geboren te Bussum ca. 1671, overleden aldaar 28-2-1734, trouwt te Bussum 10-5-1699
Marite Heijndriks Spelt, gedoopt te Bussum 22-3-1679, overleden aldaar 5-11-1758

- IV. Jacob Rijcksen de Beer, gedoopt te Naarden 13-11-1700, overleden te Bussum 3-5-1739,
trouwt te Bussum 8-5-1730
Grietje Roelen, gedoopt te Bussum 17-1-1894, overleden aldaar 23-12-1737
- V. Claas Jacobz de Beer, gedoopt te Bussum 1-6-1733, overleden aldaar 22-9-1783, trouwt (1) te Bussum 7-5-1758 Aaltje Jansz van den Berg, geboren te Hilversum 24-11-1732, overleden te Bussum 11-6-1773
trouwt (2) te Bussum 29-10-1774 Aaltje Jans Huijen van Elten, gedoopt te Bussum 23-8-1752, overleden aldaar 24-5-1786
- VI. Jacobus de Beer, gedoopt te Bussum 29-4-1775, landbouwer, overleden aldaar 22-5-1843,
trouwt Hendrina van Thienen, gedoopt te 's-Graveland 21-2-1780, bleekster, overleden te Bussum 6-10-1848
- VII. Gijsbert Jacobse de Beer, geboren te Bussum 23-9-1817, landbouwer, overleden aldaar 19-11-1891, trouwt te Bussum 5-5-1845
Wijgje van den Bergh, geboren te Bussum 2-1-1819, overleden aldaar 14-4-1892.
- VIII. Jakobus de Beer, geboren te Bussum 1-1-1849, landbouwer, overleden aldaar 19-5-1913, trouwt te Bussum 29-4-1879
Anna Dorresteyn, geboren te Bussum 18-8-1853, overleden aldaar 10-4-1912
- IX. Egbertus de Beer, geboren te Bussum 23-7-1897, magazijnmeester, overleden aldaar 17-3-1991,
trouwt te Bussum 22-8-1923
Petronella Carolina Christina Agnetha Waltmann, geboren te Bussum 17-10-1898, overleden aldaar 12-9-1991.
- X. Lambertus Jacobus de Beer, geboren te Bussum 8-8-1932, electronicus,